

DE MINUSCULE MARSHALLEILANDEN SLEPEN DE ALMACHTIGE KERNWAPENSTATEN VOOR HET INTERNATIONAAL GERECHTSHOF

Otto Spijkers*

In april 2014 heeft de Republiek der Marshalleilanden verzocht aan het Internationaal Gerechtshof om te beoordelen of de negen kernwapenstaten – China, Frankrijk, Groot-Brittannië, India, Israël, Noord-Korea, Pakistan, Rusland en de Verenigde Staten – zich wel aan hun verplichting houden om zich, via onderhandelingen, van hun kernwapens te ontdoen.

1 Introductie

Een piepklein eilandstaatje stapt naar de rechter, omdat het ervan overtuigd is dat de machtigste staten in de wereld, de kernwapenstaten, zich niet houden aan hun verplichting om te goeder trouw te onderhandelen over volledige nucleaire ontwapening. Alle negen kernwapenstaten – China, Frankrijk, Groot-Brittannië, India, Israël, Noord-Korea, Pakistan, Rusland en de Verenigde Staten – hebben van de Republiek der Marshalleilanden een brief gehad, in april 2014, waarin hen werd gevraagd zich bij het Internationaal Gerechtshof (hierna 'Hof') te komen melden. Het Hof zal dan kunnen vaststellen wat precies de verplichtingen zijn van de kernwapenstaten, en of ze zich aan deze verplichtingen houden. Er zijn nogal wat juridische obstakels die moeten worden overwonnen alvorens het Hof de uitspraken kan doen die de Marshalleilanden zo graag wensen. Ik zal in deze bijdrage kijken naar de bevoegdheid van het Hof om de negen verzoeken inhoudelijk te behandelen, en naar de verplichting van de kerngrootmachten met betrekking tot het ontmantelen van hun nucleaire wapenarsenaal. Maar eerst zal ik kort de context schetsen.

Een piepklein eilandstaatje stapt naar de rechter, omdat het ervan overtuigd is dat de machtigste staten in de wereld, de kernwapenstaten, zich niet houden aan hun verplichting om te goeder trouw te onderhandelen over volledige nucleaire ontwapening

2 Context

Om te begrijpen waarom juist de Marshalleilanden dit initiatief genomen hebben, is het van belang kort iets over de geschiedenis van dit eilandstaatje te vertellen. De Marshalleilanden zijn vernoemd naar de Britse kapitein John Marshall, die in de achttiende eeuw met zijn *Scarborough*, een driemaster bark, de wereldzeeën rondzeilde, en eventjes op de eilanden voet aan wal zette. De eilanden zijn een tijd in Spaanse, dan Duitse, dan Japanse, en dan Amerikaanse handen geweest, alvorens ze in de jaren 1980 onafhankelijk werden. Op 17 september 1991 verkregen de eilanden het lidmaatschap van de Verenigde Naties. Momenteel worden de 1.225 eilanden waaruit de eilandstaat bestaat bewoond door 69.747 inwoners.

Elke veroveraar heeft zijn sporen nagelaten op de eilandengroep, maar de sporen van de Amerikanen zijn toch wel het meest ingrijpend. In de jaren 1940 en 1950 zijn er door de Amerikanen verscheidene nucleaire tests uitgevoerd

Elke veroveraar heeft zijn sporen nagelaten op de eilandengroep, maar de sporen van de Amerikanen zijn toch wel het meest ingrijpend. In de jaren 1940 en 1950 zijn er door de Amerikanen verscheidene nucleaire tests uitgevoerd, met grote gevolgen voor het precieere ecosysteem en de lokale inwoners. Een gigantische waterstofbom, genaamd *Castle Bravo*,

* Mr.dr. O. Spijkers is universitair docent internationaal publiekrecht aan de UU.

werd in 1954 tot ontploffing gebracht op Bikini, een atol. De straling die hierbij vrijkwam daalde, onder meer vanwege een ongunstige draaiende wind, neer op een groot deel van de eilanden en haar bewoners, en de gevolgen hiervan worden nog steeds gevoeld. Het kost de Verenigde Staten enige moeite om schuld te bekennen en volledige compensatie te bieden (zie kader).

Wat betreft de zaken tegen China, Frankrijk, Israël, Noord-Korea, Rusland en de Verenigde Staten geldt dat er geen enkele juridische basis is om de rechtsmacht van het Hof op te baseren

3 Rechtsmacht en bevoegdheid

Terug naar de huidige juridische procedures voor het Internationaal Gerechtshof. Wat betreft de zaken tegen China, Frankrijk, Israël, Noord-Korea, Rusland en de Verenigde Staten geldt dat er geen enkele juridische basis is om de rechtsmacht van het Hof op te baseren. De Marshall-eilanden erkennen dit ook. Het Hof kan de zaken tegen deze staten alleen behandelen als ze hiermee instemmen,¹ wat niet voor elke staat even waarschijnlijk is.² Alleen de zaken tegen India, Pakistan en het Verenigd Koninkrijk zijn momenteel aanhangig bij het Internationaal Gerechtshof. Dat komt omdat deze drie staten, lang geleden al, een verklaring bij het Hof gedeponereerd hebben, waarin ze de rechtsmacht van het Hof als verplicht aanvaardden ten aanzien van alle toekomstige rechtsgeschillen betreffende de uitlegging van een verdrag of elk punt van internationaal recht, tegenover elke andere staat die deze zelfde verplichting aanvaardt.³ Dit betekent niet automatisch dat het Hof wat betreft elke zaak die tegen deze staten aanhangig wordt gemaakt rechtsmacht heeft en bevoegd is de zaken in behandeling te nemen. Alle drie hebben ze namelijk de verplichte rechtsmacht *onder bepaalde voorwaarden* aanvaard. En inmiddels is bekend dat in elk geval India en Pakistan in de onderhavige zaak de rechtsmacht van het Hof betwisten.⁴ Het Verenigd Koninkrijk heeft dat (nog) niet gedaan.⁵

Inmiddels is bekend dat in elk geval India en Pakistan in de onderhavige zaak de rechtsmacht van het Hof betwisten. Het Verenigd Koninkrijk heeft dat (nog) niet gedaan

Het Verenigd Koninkrijk (VK) erkent, sinds 5 juli 2004, de rechtsmacht van het Internationaal Gerechtshof, op voorwaarde van wederkerigheid, over alle geschillen die gerezen zijn na 1 januari 1974.⁶ Het VK stelt wel als extra voorwaarde dat de staat, die zich op de Britse verklaring beroept als basis voor de rechtsmacht van het Hof, minstens een jaar voor-

Overeenkomst VS-Marshall-eilanden

Pas in juni 1983 werd een overeenkomst gesloten tussen de Verenigde Staten en de regering van de Marshall-eilanden, waarin een *Nuclear Claims Tribunal* wordt opgericht. Dit tribunaal is bevoegd om alle vorderingen van de Marshall-eilanden en haar onderdanen, die op enigerlei wijze verband houden met de nucleaire tests, definitief vast te stellen. Het Tribunaal kreeg helaas niet de beschikking over voldoende geld om volledige compensatie voor de enorme schade te kunnen bieden.

afgaand aan het aanhangig maken van het geschil de verplichte rechtsmacht ook moet hebben aanvaard. De Marshall-eilanden hebben deze voorwaarde duidelijk goed bestudeerd. Immers, ze hebben op 24 april 2013 een verklaring afgelegd, volgens welke ze de verplichte rechtsmacht van het Internationaal Gerechtshof accepteren. En op 24 april 2014 hebben ze de zaak tegen het Verenigd Koninkrijk aanhangig gemaakt. Dat is dus precies een jaar later, en dat kan geen toeval zijn. Dat roept de vraag op of de Marshall-eilanden de verplichte rechtsmacht zuiver en alleen aanvaard hebben om het VK in deze specifieke zaak voor het Gerechtshof te kunnen brengen. Deze vraag is interessant, omdat het Verenigd Koninkrijk niet accepteert dat een andere staat zich beroept op een verklaring van verplichte rechtsmacht die *alleen* gedaan is om berechting van een specifiek geschil mogelijk te maken. De vraag is natuurlijk hoe je een dergelijke intentie kunt bewijzen.

Naast rechtsmacht moeten we ook naar de bevoegdheid in brede zin kijken. Want zelfs als vaststaat dat beide partijen in het geschil de rechtsmacht van het Hof aanvaard hebben, kan de zaak toch niet-ontvankelijk worden verklaard

Naast rechtsmacht moeten we ook naar de bevoegdheid in brede zin kijken. Want zelfs als vaststaat dat beide partijen in het geschil de rechtsmacht van het Hof aanvaard hebben, kan de zaak toch niet-ontvankelijk worden verklaard. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de partijen eerder zijn overeengekomen om eerst een andere methode van vreedzame geschilbeslechting te gebruiken, zoals arbitrage of bemiddeling. Dan kunnen ze niet bij het Gerechtshof terecht. Dat lijkt *in casu* niet het geval te zijn.

Een zaak kan ook niet-ontvankelijk zijn wanneer de aanvrager geen juridisch erkend belang heeft bij de uitkomst van de zaak. Of wanneer de zaak eigenlijk de belangen van een andere staat betreft, en die staat niet bij de procedure is betrokken. Wat dat laatste betreft, zal het VK kunnen betogen dat ze, wat betreft de verplichting om zich te ontdoen van alle kernwapens, volledig afhankelijk is van de andere kernwapenstaten, en dat het absurd zou zijn om alleen het VK verantwoordelijk te houden voor het feit dat er nog geen sprake is van nucleaire ontwapening, en dat er nog altijd geen verdrag gesloten is inzake volledige ontwapening onder strenge en doeltref-

- 1 Indien een staat de rechtsmacht van het Hof nog niet heeft erkend op het moment dat een verzoekschrift is ingediend tegen deze staat, kan deze staat de rechtsmacht van het Hof daarna alsnog aanvaarden. Dit is de regel van *forum prorogatum*.
- 2 Zie Regel 38(5) van de Regels van het Hof. Deze Regels zijn te vinden op de website van het Internationaal Gerechtshof, www.icj-cij.org.
- 3 Zie art. 36(2) Statuut van het Internationaal Gerechtshof. India heeft 18 september 1974 een dergelijke verklaring gedeponereerd, en Pakistan op 13 september 1960. Al deze verklaringen zijn gepubliceerd op de website van het Hof: www.icj-cij.org/jurisdiction.
- 4 Zie de beschikking van het Internationaal Gerechtshof in de zaak tussen de Marshall-eilanden en India, aangaande de verplichtingen met betrekking tot de onderhandelingen over de beëindiging van de nucleaire wapenwedloop en nucleaire ontwapening: IGH 16 juni 2014, *Obligations concerning negotiations relating to cessation of the nuclear arms race and to nuclear disarmament (Marshall Islands/India)*. Op 10 juli 2014 kwam het Gerechtshof met een vergelijkbare beschikking in de zaak tussen de Marshall-eilanden en Pakistan: IGH 10 juli 2014, *Obligations concerning Negotiations relating to Cessation of the Nuclear Arms Race and to Nuclear Disarmament (Marshall Islands/Pakistan)*.
- 5 Uiterlijk 16 maart 2015 moet de Republiek van de Marshall-eilanden met haar pleitnota komen, en uiterlijk 16 december 2015 kan het VK daarop dan reageren. Zie de beschikking waar het Internationaal Gerechtshof op 16 juni 2014 mee kwam, in de zaak tussen de Marshall-eilanden en het VK.
- 6 Op 31 december 2014 heeft het VK zijn verklaring enigszins aangepast, maar dat heeft op deze zaak geen invloed. Ook deze verklaring is gepubliceerd op de website van het Hof: www.icj-cij.org/jurisdiction.

Ontploffing van de *Baker*-bom op 25 juli 1946 op Bikini

7 Over de inhoud en rechtsbasis van deze verplichtingen, zie hieronder bij hoofdstuk 4.

8 Dat is omdat de andere oorspronkelijke kernmachten – China, Frankrijk, Rusland en de Verenigde Staten – de verplichte rechtsmacht van het Hof niet aanvaard hebben.

9 Art. 42 van de door de International Law Commission (ILC) van de Verenigde Naties opgestelde ontwerpverdragen inzake staatsaansprakelijkheid. Deze set artikelen is formeel gezien geen verdrag, maar een gezaghebbende omschrijving van het internationaal gewoonterecht.

10 Dit verdrag is tot stand gekomen in Londen, Moskou en Washington in 1968, en is in 1970 in werking getreden.

11 Volgens art. 60 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, kan de schending van het VK voor de Republiek der Marshall-eilanden ook een reden zijn om de werking van het NPV op te schorten wat de eilanden betreft, maar daar heeft het land natuurlijk helemaal niets aan. Dan zouden de eilanden zich ook tijdelijk niet aan het verdrag hoeven te houden. Er zijn wel partijen bij het NPV, zoals Iran, die dit wellicht wel een interessante optie vinden.

fende internationale controle.⁷ Eigenlijk kunnen de kernwapenstaten hiervoor alleen als groep aansprakelijk gehouden worden, maar de kans is groot dat het VK de enige oorspronkelijke kernmacht is die zich voor het Gerechtshof zal moeten verantwoorden.⁸

Hebben de Marshall-eilanden eigenlijk wel een belang bij de rol van het VK in de onderhandelingen over nucleaire ontwapening? Eerder verwezen we al naar de ongelukkige ervaringen met nucleaire wapens van de Marshall-eilanden in de jaren 1940 en 1950, maar formeel gezien heeft deze rechtszaak uit 2014 daar niets mee van doen. Volgens het internationaal recht inzake staatsaansprakelijkheid heeft een staat het recht, als benadeelde staat, om de verantwoordelijkheid van een andere staat in rechte in te roepen, indien de geschonden verplichting de belangen beschermt van een groep staten, waaronder die staat.⁹ Dit lijkt *in casu* het geval. De Marshall-eilanden zijn namelijk in 1995 toegetreden tot het Verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens, ook wel het Nucleaire Non-Proliferatieverdrag (NPV) genoemd.¹⁰ Ook het VK is partij, al sinds 1970. Alle staten die partij zijn bij het NPV hebben gemeenschappelijke doelstellingen, namelijk het voorkomen van een verdere verspreiding van kernwapens, de kernbepaningswedloop zo spoedig mogelijk te beëindigen en uiteindelijk nucleaire ontwapening na te streven. De Marshall-eilanden, als partij bij het NPV, hebben er belang bij dat alle andere partijen bij het NPV, waaronder het VK, zich aan dit verdrag houden.

Hebben de Marshall-eilanden eigenlijk wel een belang bij de rol van het VK in de onderhandelingen over nucleaire ontwapening?

Om de Marshall-eilanden als benadeelde staat te beschouwen, moet de vermeende schending van het NPV door het VK wel van zodanige aard zijn, dat deze de mogelijkheid van alle andere staten, om zich aan hun juridische verplichtingen onder het NPV te houden, radicaal verandert. Het NPV is de uitkomst van een 'deal' tussen de kernwapenstaten en de overige staten. Die laatste groep heeft beloofd geen kernwapens te vervaardigen, op voorwaarde dat de kernwapenstaten zich van hun kernwapens ontdoen. Als de kernwapenstaten zich niet aan de afspraak houden, heeft dat radicale veranderingen tot gevolg. Dan valt de 'deal' immers als een kaartenhuis in elkaar.¹¹

Kort gezegd beweren de Marshall-eilanden dat alle negen kernwapenstaten weigeren om te goeder trouw te onderhandelen over nucleaire ontwapening. Deze verplichting tot onderhandelen volgt uit het NPV

4 Inhoud van het geschil

Als het Internationaal Gerechtshof rechtsmacht heeft en de zaak ontvankelijk is, kan het Hof tot een inhoudelijke beoordeling van het geschil overgaan. Kort gezegd beweren de Marshall-eilanden dat alle negen kernwapenstaten weigeren om te goeder trouw te onderhandelen over nucleaire ontwapening. Deze verplichting tot onderhandelen volgt uit het NPV. In dit verdrag wordt een onderscheid gemaakt tussen kernwapenstaten – dat zijn staten die een kernwapen vóór 1 januari 1967 hebben vervaardigd en tot

ontplofing gebracht – en niet-kernwapenstaten. In de praktijk betekent dit dat er vijf oorspronkelijke kernwapenstaten zijn: de Verenigde Staten, Rusland, Groot-Brittannië, Frankrijk en China. Deze zijn ook allemaal partij bij het NPV. Andere staten, waarvan vermoed wordt dat ze (inmiddels) ook kernwapens hebben – Israël, India en Pakistan – zijn geen partij bij het verdrag. Van Noord-Korea wordt betwist of ze nu wel of niet meer partij zijn bij het NPV. Noord-Korea was eerst wel partij, maar heeft in maart van 1993 het NPV opgezegd, wat onder bepaalde voorwaarden is toegestaan.¹² Vrijwel gelijk daarna heeft het land de werking van deze opzegging opgeschort tot 2003 (zie kader).¹³ Omdat Noord-Korea zich toch niet vrijwillig zal melden bij het Gerechtshof – maar je weet het nooit met Kim Jong-un – zal deze interessante vraag over de geldigheid van de Noord-Koreaanse opzegging waarschijnlijk niet door het Hof beantwoord worden. Overigens zijn, volgens de Marshall-eilanden, ook de staten die geen partij zijn bij het NPV verplicht om te goeder trouw mee te doen met de ontwapeningsonderhandelingen. Voor hen is de verplichting tot onderhandelen gebaseerd op het internationaal gewoonterecht.

Het Verenigd Koninkrijk is onbetwist *wel* partij bij het NPV. Dat maakt deze zaak wat eenvoudiger dan de zaken tegen de staten die geen partij zijn bij dit verdrag, zoals India en Pakistan. De Republiek der Marshall-eilanden kan wat betreft het VK haar argumenten concentreren op de vermeende schending van het NPV, in het bijzonder artikel VI. Dit artikel verplicht alle staten ertoe

¹²Te goeder trouw onderhandelingen te voeren omtrent doeltreffende maatregelen met betrekking tot spoedige beëindiging van de nucleaire bewapeningswedloop en tot nucleaire ontwapening en omtrent een verdrag inzake algemene en volledige ontwapening onder strenge en doeltreffende internationale controle.

Uiteindelijk gaat het in dit geschil om de vraag hoe deze bepaling moet worden geïnterpreteerd. En daar zijn, uiteraard, regels voor. De algemene regel betreffende de interpretatie of uitlegging van verdragen stelt dat 'een verdrag te goeder trouw moet worden uitgelegd overeenkomstig de gewone betekenis van de termen van het Verdrag in hun context en in het licht van voorwerp en doel van het Verdrag.'¹⁴ Probleem is dat de gewone betekenis van artikel VI niet direct duidelijk is.

Volgt uit artikel VI een verplichting tot het sluiten van een verdrag over volledige nucleaire ontwapening? Of volgt uit artikel VI een verplichting om te onderhandelen met de bedoeling om een toekomstig verdrag te sluiten inzake nucleaire ontwapening?

De belangrijkste vraag is of we hier te maken hebben met een *pactum de contrahendo* of een *pactum de negotiando*.¹⁵ Met andere woorden, volgt uit artikel VI een verplichting tot het sluiten van een verdrag over

Opzegging van NPV door Noord-Korea

De Veiligheidsraad heeft vrijwel gelijk zijn bezorgdheid geuit, maar heeft destijds verder geen actie ondernomen. Noord-Korea besloot, net voordat de terugtrekking effect zou krijgen, om de werking van de terugtrekking op te schorten, en pas in januari 2003 gaf het land te kennen dat deze opschorting werd beëindigd en de terugtrekking een feit was. In 2006 en 2009 vroeg de Veiligheidsraad aan Noord-Korea om terug te keren tot het NPV.

volledige nucleaire ontwapening? Of volgt uit artikel VI een verplichting om te onderhandelen met de bedoeling om een toekomstig verdrag te sluiten inzake nucleaire ontwapening? In dat laatste geval leidt het feit dat er (nog) geen verdrag tot stand is gekomen niet *per se* tot een schending van artikel VI. Als alle staten maar hun best gedaan hebben, en te goeder trouw hebben onderhandeld.

Het Internationaal Gerechtshof heeft over de betekenis van artikel VI NPV al enkele opmerkingen gemaakt in een advies uit 1996. Destijds stelde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aan het Hof de vraag of de dreiging met of het gebruik van kernwapens in iedere omstandigheid is toegestaan volgens het internationaal recht. Strikt genomen gaat deze vraag niet over nucleaire ontwapeningsverplichtingen. Maar gezien de (juridische) moeilijkheden die zich voordoen bij de toepassing van het recht inzake het gebruik van geweld en het oorlogsrecht op kernwapens, achtte het Hof het nodig om ook naar nucleaire ontwapening te kijken. Volgens het Hof volgt uit artikel VI NPV een verplichting die verder gaat dan die van een loutere verplichting tot onderhandelen. Artikel VI verplicht alle partijen om een precies gedefinieerd resultaat te bereiken, namelijk nucleaire ontwapening in al zijn aspecten, en datzelfde artikel schrijft ook voor hoe dit gerealiseerd moet worden, namelijk door het te goeder trouw nastreven van onderhandelingen hieromtrent.¹⁶ Kort gezegd gaat het dus om een tweeledige verplichting om (1) onderhandelingen te goeder trouw na te streven, en (2) om deze onderhandelingen af te ronden door het bereiken van een bepaald resultaat.¹⁷

Hieruit volgt dat alle verdragspartijen een constructieve bijdrage moeten leveren aan de onderhandelingen. Een bijdrage is niet constructief wanneer men blijft aandringen op de eigen positie, zonder te overwegen deze positie te wijzigen om tot een voor iedereen aanvaardbaar compromis te komen. Constructief en betekenisvol onderhandelen betekent, op zijn minst, dat een staat de onderhandelingen niet onnodig mag vertragen of afbreken zonder goede reden. Het betekent ook dat een staat de voor de onderhandeling overeengekomen procedures niet mag blokkeren of de rug toekeren, en dat een staat niet systematisch mag weigeren voorstellen in overweging te nemen die niet geheel overeenkomen met de belangen van die staat.¹⁸

Heel goed kan worden betoogd dat het VK zich aan de overtreding van ongeveer al de regels schuldig heeft gemaakt

12 Zie art. X van het NPV.

13 Zie Resolutie 825 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (11 mei 1993), *UN Doc S/RES/825*, Resolutie 1718 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (14 oktober 2006) *UN Doc S/RES/1718* en Resolutie 1874 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (12 juni 2009) *UN Doc S/RES/1874*.

14 Art. 31(1), Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht uit 1969.

15 H. Owada, 'Pactum de contrahendo, pactum de negotiando', *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, april 2008, te raadplegen op: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1451>.

16 IGH 8 juli 1996, *Legality of the threat or use of nuclear weapons (Advisory opinion)*, para. 99.

17 IGH 8 juli 1996, *Legality of the threat or use of nuclear weapons (Advisory opinion)*, para. 100. Zie ook het dispositief in Para. 105, deel 2F.

18 Zie de uitspraak van het Arbitrage Tribunaal inzake de *Affaire du Lac Lanoux* gebuliceerd in: *Affaire du Lac Lanoux (Frankrijk/Spanje)*, 16 november 1957, *Reports of International Arbitral Awards*, vol. XII (1963).

19 Dit valt duidelijk af te leiden uit een paper van de Britse regering dat werd gepresenteerd aan het Brits Parlement in December 2006: *The Future of the United Kingdom's Nuclear Deterrent report presented to Parliament by the Secretary of State for Defence and the Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs* (December 2006, CM 6994). Dit beleid is vervolgens bevestigd en verlengd in een update uit 2014, getiteld *The United Kingdom's future nuclear deterrent: 2014 update to Parliament* (december 2014). Beide stukken zijn beschikbaar op: www.gov.uk/government.

20 Zie *The Future of the United Kingdom's Nuclear Deterrent*.

21 Resolutie 67/56 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (3 december 2012), *UN Doc A/RES/67/56*.

22 De Britten dachten hierbij aan de Herzieningsconferenties. Zie de opmerkingen daarvoor even verderop in dit artikel.

23 Zie bijvoorbeeld het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht, art. 26; de Verklaring betreffende de beginselen van het volkenrecht inzake vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de Staten overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties, aangenomen door de Algemene Vergadering op 24 oktober 1970; en IGH 12 oktober 1984, *Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada/United States of America)*.

24 Zie M. Kozur, 'Good Faith (Bona fide)', *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, January 2009 te raadplegen op: <http://opil.ouplaw.com/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1412>.

25 Art. 31(3), Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht.

26 Voor een overzicht, zie www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NPT_Review_Conferences.shtml.

27 Zie *Besluit 2: Beginselen en doelstellingen inzake nucleaire non-proliferatie en ontwapening*, para. 4c, aangenomen tijdens de Herzieningsconferentie van de Partijen bij het Non-proliferatieverdrag, gehouden 17 april tot en met 12 mei 1995 te New York.

28 Zie het Verslag van de Herzieningsconferentie van de partijen bij het Non-proliferatieverdrag, gehouden in mei 2010 op het VN-hoofdkwartier in New York.

29 Zie de website van www.nuclearzero.org. In februari 2015 hadden al meer dan vijf miljoen mensen de petitie getekend.

Heel goed kan worden betoogd dat het VK zich aan de overtreding van ongeveer al deze regels schuldig heeft gemaakt. Het Verenigd Koninkrijk maakt er immers geen geheim van ook in de toekomst op een strategie van nucleaire afschrikking te willen vertrouwen.¹⁹ Hoewel er op het moment geen specifieke dreiging van het voortbestaan van het VK geïdentificeerd kan worden, kan volgens het VK de mogelijkheid van een grote directe nucleaire bedreiging voor het land in de toekomst niet worden uitgesloten.²⁰ Het VK weigert ook mee te werken aan de overeengekomen procedure voor de onderhandelingen. In 2012 stemde het VK tegen, toen de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een werkgroep oprichtte met als taak om voorstellen te ontwikkelen die de multilaterale onderhandelingen over nucleaire ontwapening vooruit zouden helpen, om uiteindelijk het ideaal van een wereld zonder kernwapens te kunnen verwezenlijken.²¹ Volgens het VK was er geen reden om een nieuw forum of een nieuwe werkgroep op te richten voor deze onderhandelingen. Die konden prima binnen de structuur van het NPV plaats vinden.²²

De expliciete verwijzing, in artikel VI NPV, naar de verplichting om de onderhandelingen 'te goeder trouw' te voeren, voegt mijns inziens niet heel veel toe. Staten moeten immers altijd te goeder trouw handelen. Dit is een algemeen rechtsbeginsel. Zonder het beginsel van goede trouw kan de internationale rechtsorde eenvoudigweg niet functioneren. Er zijn dan ook vele verwijzingen, in resoluties en jurisprudentie, naar dit beginsel.²³ Hooguit legt de expliciete verwijzing nog wat extra nadruk op deze verplichting. Wat houdt 'te goeder trouw' onderhandelen dan zoal in? Er wordt betoogd dat dit vereist dat staten oprecht en eerlijk met elkaar omgaan. Ook moet elke staat rekening houden met de gerechtvaardigde verwachtingen van de andere staten. Elke staat dient tevens openhartig te zijn over zijn motieven. En geen enkele staat mag halsstarrig vasthouden aan een letterlijke interpretatie van een verdrag, wanneer dit de doelstellingen en de 'geest' van het verdrag tekort zou doen.²⁴

Bij de interpretatie van artikel VI NPV, moet, volgens het Weens Verdragenverdrag, ook rekening gehouden worden met 'iedere later tot stand gekomen overeenstemming tussen de partijen met betrekking tot de uitlegging van het verdrag of de toepassing van zijn bepalingen', en 'ieder later gebruik in de toepassing van het verdrag waardoor overeenstem-

ming van de partijen inzake de uitlegging van het verdrag is ontstaan.²⁵ Met name dat laatste is van belang, omdat de staten die partij zijn bij het NPV er de gewoonte van gemaakt hebben elke vijf jaar bijeen te komen voor een zogenaamde Herzieningsconferentie.²⁶ Zo zijn er tijdens de Herzieningsconferentie van 1995 enkele beginselen en doelstellingen inzake nucleaire non-proliferatie en ontwapening aangenomen. Daarin zijn de verdragspartijen overeengekomen dat de volledige en effectieve implementatie van artikel VI NPV vereist dat de kernwapenstaten, op vastberaden wijze, systematische en progressieve inspanningen nastreven om kernwapens wereldwijd te verminderen, met het uiteindelijke doel deze volledig te elimineren.²⁷ En in het rapport van de Herzieningsconferentie uit 2010 staan een aantal praktische stappen voor implementatie van artikel VI NPV. Een van deze praktische stappen is dat alle kernwapenstaten een constructieve bijdrage leveren aan het proces dat moet leiden tot de totale uitbanning van hun kernwapens.²⁸

Het is natuurlijk vrij gemakkelijk om cynisch op het initiatief van de Marshalleilanden te reageren

5 Conclusie

Het lijkt evident dat in elk geval de vijf oorspronkelijke kernwapenstaten zich niet houden aan hun verplichting om te goeder trouw te onderhandelen over volledige nucleaire ontwapening. Maar krijgt het Internationaal Gerechtshof de kans dit vast te stellen? Dan moet er een groot aantal juridische obstakels worden overwonnen. En stel dat de zaak tegen het VK verloopt zoals de Marshalleilanden dat wensen, gaat dat dan zorgen voor een kernwapenvrije wereld? Het is natuurlijk vrij gemakkelijk om cynisch op het initiatief van de Marshalleilanden te reageren. De negen rechtszaken gaan vergezeld van een online petitie, en ook dat kun je natuurlijk bestempelen als naïef.²⁹ Waar de rechtszaken uiteindelijk toe leiden, dat laat ik graag over aan het Internationaal Gerechtshof zelf. In deze bijdrage heb ik alleen gepoogd enkele interessante juridische kwesties van het geschil kort te introduceren.